

7. Treguesit mjedisor të bujqësisë

Pas vitit 2000 në Kosovë ka qenë e theksuar tendenca e rritjes së prodhimitarisë bujqësore dhe po ashtu, edhe tendenca e ndryshimit të zhvillimit të bujqësisë. Është shtuar numri i fermave dhe prodhuesve bujqësorë. Është shtuar përdorimi i fertilizereve, kimikateve dhe i produkteve tjera kimike me ndikim në mjedis. Mirëpo edhe përkundër këtyre zhvillimeve interesimi për certifikimin e prodhimeve (produkte) organike është ende në shkallë të ulët.

7.1. Sipërfaqet me bujqësi organike

Emri i treguesit	Sipërfaqet me bujqësi organike
Kodi i treguesit	BU01
Lloji i treguesit sipas modelit DPSIR	Tregues i reagimit
Përshkrimi i treguesit	Treguesi prezanton sipërfaqen e përgjithshme me bujqësi organike përfshirë edhe sipërfaqet që janë në proces të ngritjes, dhe pjesëmarrja e tyre në prodhimin e përgjithshëm bujqësor, si dhe numrin e fermave që merren me bujqësi organike.
Metodologjia e përcaktimit të treguesit	Treguesi përcaktohet në bazë të dhënave për sipërfaqen me bujqësi organike prodhuese, totalin e sipërfaqes me prodhimtari bujqësore dhe numrin e fermave që merren me bujqësi organike. Sipërfaqja me bujqësi organike llogaritet duke e ndarë (pjesëtuar), sipërfaqen e përgjithshme me bujqësi organike me sipërfaqen e përgjithshme me prodhimtari bujqësore.
Njësia matëse	<ul style="list-style-type: none">• Sipërfaqja e përgjithshme me prodhimtari bujqësore shprehet në hektarë (ha).• Sipërfaqen me bujqësi organike shprehet me hektarë (ha)• Pjesëmarrja e prodhimitarisë me bujqësi organike në përqindje (%)
Burimi i të dhënave	MBPZHR dhe Agjencia e Statistikave të Kosovës
Dinamika kohore e mbledhjes së të dhënave	Në baza vjetore.

Në Kosovë sektori i bujqësi organike është ende në fazën e hershme të zhvillimit. Sipas të dhënave nga Ministria e Bujqësisë Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, në Kosovë ka rreth 160 ha të kultivuara si dhe 179,580 ha zona të certifikuar për grumbullim të bimëve mjekësore dhe frutave të egra. Janë rreth 155 prodhues të certifikuar të prodhimeve organike. Në këtë sektor është zhvilluar sidomos sektori i kultivimit dhe grumbullimit të bimëve medicinale dhe aromatike. Këta prodhues janë të organizuar në 45 qendra të grumbullimit në tërë Kosovën. Eksporti bëhet si produkt gjysmë i përpunuar dhe 95% e prodhimit eksportohet jashtë Kosovës.¹ Krahasuar me vendet tjera Kosova pothuajse qëndron në shkallë të njëjtë të zhvillimit me vendet e regjionit (Shqipëri, Maqedoni

¹ Burimi: Departamenti për Politika Bujqësore dhe Tregje /MBPZHR

Veriore, Bosnje dhe Hercegovina), ndërsa është ende larg nga kapacitetet dhe standardet e vendeve të Bashkimit Evropian (tabela 1).

Tabela 1: Sipërfaqet me bujqësi organike, pjesëmarrja e tyre në totalin e tokave bujqësore, numri i prodhuesve organik në Kosovë dhe krahasimi me disa vende tjera²

Vendi	Viti	Sipërfaqet me bujqësi organike [ha]	Pjesëmarrja e sipërfaqeve organike në totalin e tokës bujqësore [%]	Nr. i prodhuesve organik
Kosova	2018	160.00	0.04	150
Shqipëria	2018	746.54	0.06	82
Austria	2018	637,805.00	24.66	25,795
Bosnja dhe Hercegovina	2018	896.40	0.04	251
Bulgaria	2018	162,332.37	3.49	6,471
Kroacia	2018	103,166.00	6.57	4,374
Estonia	2018	206,590.00	21.58	1,948
Franca	2018	2'035,024.00	7.34	41,632
Gjermania	2018	1,521,314.00	9.09	31,713
Italia	2018	1,958,045.00	15.79	69,317
Maqedonia Veriore	2018	4,409.00	0.35	775
Romania	2018	326,260.00	2.50	7,908
Serbia	2018	19,254.58	0.55	373
Sllovenia	2018	47,848.28	9.85	3,738
Spanja	2018	2,246,475.00	9.64	39,505
Suedia	2018	608,758.00	19.85	5,801
Turqia	2018	646,247.00	1.68	79,563
Mbretëria e Bashkuar	2018	457,377.00	2.66	3,544

1.1. Përdorimi i plehrave minerale (fertilizërve)

Emri i treguesit	Shpenzimi (përdorimi) i plehrave minerale
Kodi i treguesit	BU02
Lloji i treguesit sipas modelit DPSIR	Tregues i presioni
Përshkrimi i treguesit	Treguesi prezanton sasinë totale të plehut mineral të përdorur me bazë Azonit (N), Fosfori (P ₂ O ₅) dhe Kaliumi (K ₂ O), në prodhimtarinë bujqësore si dhe shpenzimin e plehrave veç e veç sipas kategorive në kilogram për hektarë, si total dhe sipas kulturave.
Metodologjia e përcaktimit të treguesit	Treguesi përcaktohet në bazë të të dhënave për shpenzimin e plehrave minerale në sipërfaqet e mbjella bujqësore. Të dhënat mblidhen një herë në vit për sezonin e prodhimtarisë bujqësore.
Njësia matëse	Treguesi shprehet në kilogram për hektarë për vit (kg/ha/vjet) ose (ton/vjet)
Burimi i të dhënave	MBPZHR dhe Agjencia e Statistikave të Kosovës.
Dinamika kohore e mbledhjes së të dhënave	Në baza vjetore.

² The Word of Organic Agriculture, Statistics and Emerging Trends 2020, FIBL/IFOAM

Një ndër presionet kryesore të ndikimit në mjedis nga sektori i bujqësisë është përdorimi i plehrave kimike, pesticideve dhe kemikateve tjera bujqësore. Sipas të dhënave nga pyetësorët e bujqësisë të realizuara nga Agjencia e Statistikave të Kosovës, në vitin 2019 janë përdorur rreth 76467 ton fertilizier që në përmbajtjen e tyre kanë Azot (NPK, UREA dhe NAG). Trendi i përgjithshëm i përdorimit të fertilizierëve në bujqësi shënon ngritje. Krahasuar me vitin paraprak janë përdorur rreth 6100 ton fertilizier më pak (figura 1).

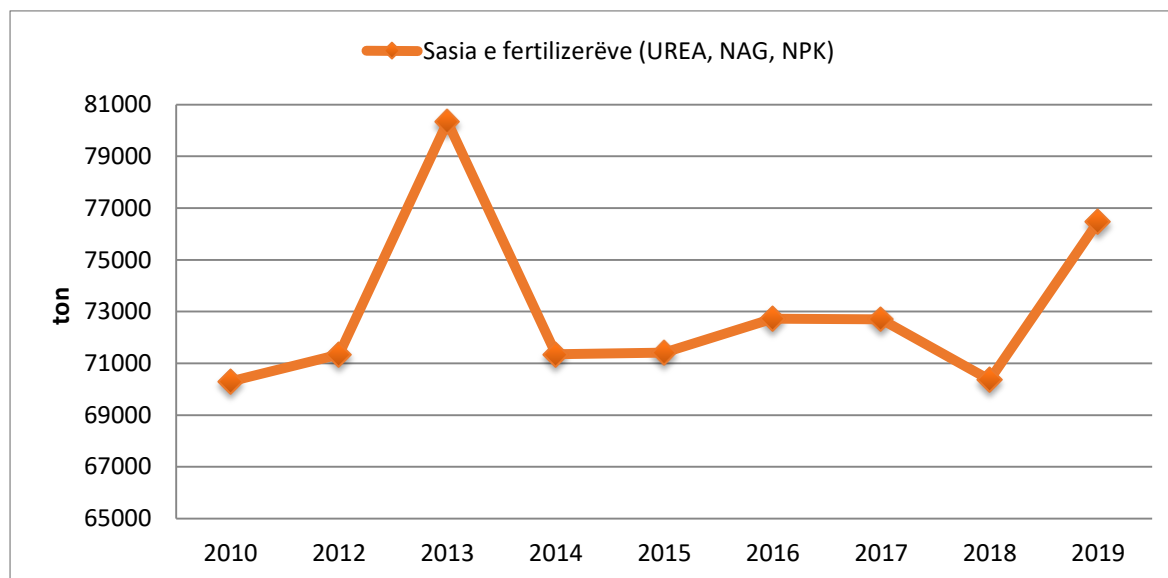

Figura 1. Trendi i përdorimit të fertilizierëve 2004-2019 ton/vit³

1.2. Përdorimi i substancave për mbrojtjen e bimëve

Emri i treguesit	Shpenzimi (përdorimi) i substancave për mbrojtjen e bimëve
Kodi i treguesit	BU03
Lloji i treguesit sipas modelit DPSIR	Tregues i presioni
Përshkrimi i treguesit	Treguesi prezanton sasinë totale të substancave të përdorura për mbrojtjen e bimëve, importin, eksportin dhe prodhimin e substancave për mbrojtjen e bimëve, sipërfaqet e trajtuara dhe sipërfaqen totale të kulturave.
Metodologjia e përcaktimit të treguesit	<ul style="list-style-type: none"> • Shpenzimi i substancave të përdorura për mbrojtjen e bimëve (SH), për njësinë e sipërfaqes (ha) llogaritet sipas formulës: $Sh/ha = (I + PV - E) / ST$ • Ku: I- Importi, PV-Prodhi Vendor, E-Eksporti dhe ST-Sipërfaqja e trajtuara për hektarë.
Njësia matëse	<ul style="list-style-type: none"> • Shpenzimi i substancave për mbrojtjen e bimëve shprehet në kilogram të materies aktive për njësinë e sipërfaqes bujqësore për vit (kg/ha/vit). • Importi, eksporti dhe prodhimi vendor shprehet në kilogram të substancës (kg/vit). • Sipërfaqet e trajtuara bujqësore dhe sipërfaqet e përgjithshme me kultura bujqësore shprehen në hektarë (ha).

³ Kalkulimi i të dhënave bazuar në Anketat e ekonomive shtëpiake bujqësore të ASK

Burimi i të dhënave	MBPZHR/Agjencia e Veterinës dhe Ushqimit apo Agjencia e Statistikave të Kosovës.
Dinamika kohore e mbledhjes së të dhënave	Në baza vjetore, më së largu deri me 31 mars të vitit vijues për vitin paraprak.

Një presion tjetër në mjedis nga sektori i bujqësisë është edhe përdorimi i pesticideve dhe kimikateve tjera bujqësore. Sipas të dhënave nga Anketa e Ekonomive Shtëpiake Bujqësore për vitet 2015-2019 të realizuara nga Agjencia e Statistikave të Kosovës, rezulton se në vitin në vitin 2015 janë trajtuar 115,083.40 ha me pesticide, për të shënuar një rritje prej 3,967.53 ha të sipërfaqeve të trajtuara me pesticide në vitin 2019, me gjithsej 119,050.93 (figura 2).

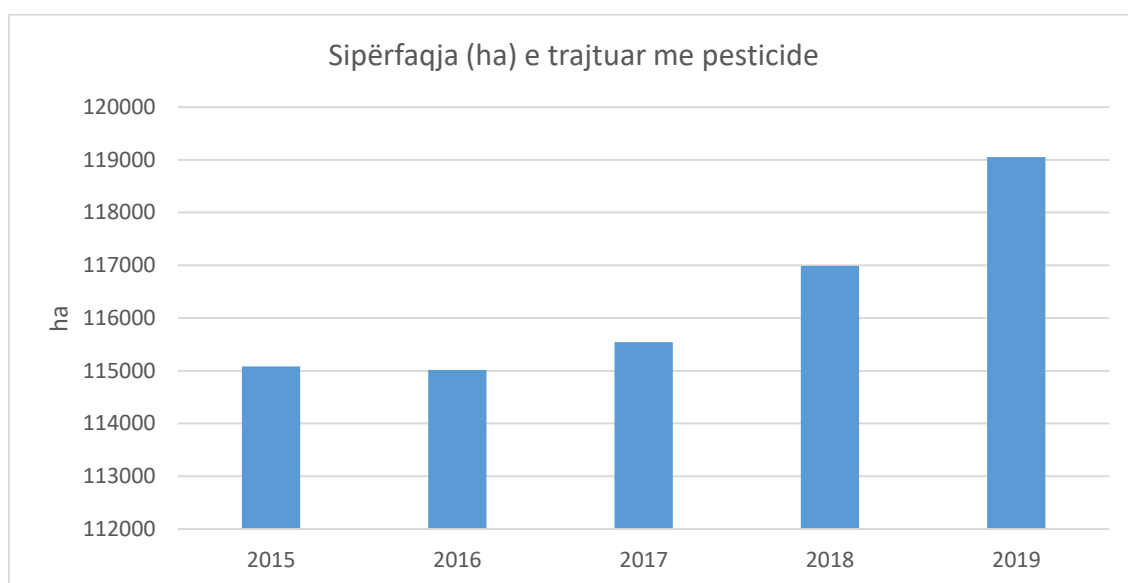

Figura 2: Sipërfaqet e tokës bujqësore (ha) të trajtuara me pesticide⁴

⁴ ASK, Anketa e Ekonomive Shtëpiake Bujqësore 2015-2019